

Vadim ȚURCAN
Carolina UNGUREANU

Studiu

**Cartografierea angajamentelor
asumate de Republica Moldova
în cadrul acordurilor internaționale
cu referire la achizițiile publice durabile**

**Institutul pentru
Dezvoltare și
Inițiative Sociale
"Viitorul"**

2020

www.viitorul.org

Opiniile exprimate aparțin autorilor. Administrația IDIS „Viitorul” și Consiliul Administrativ al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” nu poartă răspundere pentru estimările și opiniile prezentate în cadrul acestei publicații.

Orice utilizare a unor extrase ori opinii ale autorilor acestei publicații trebuie să conțină referință la IDIS „Viitorul”.

ADRESA DE CONTACT:

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”

str. Iacob Hîncu 10/1, mun. Chișinău, MD-2005, Republica Moldova

Telefon: (373-22) 22 18 44

Fax: (373-22) 24 57 14

www.viitorul.org, office@viitorul.org

Studiul a fost realizat de IDIS „Viitorul” în cadrul proiectului „Consolidarea Achizițiilor Publice Durabile în Republica Moldova” – Proiect 20.80009.7007.15, finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020.

**Consolidarea achizițiilor publice durabile
în Republica Moldova**

CUPRINS

Lista abrevierilor	2
Glosar	3
1. Introducere	5
2. Metodologia de cercetare aplicată	6
3. Dezvoltare durabilă – acțiuni întreprinse la nivelul Uniunii Europene. Angajamentele Republicii Moldova în cadrul Acordului de Asociere și Directiva UE cu privire la achizițiile publice durabile	8
4. Parteneriatul Estic și implicațiile pentru Republica Moldova pe componenta achizițiilor durabile	17
5. Dezvoltare durabilă – acțiuni întreprinse la nivel internațional de Organizația Națiunilor Unite. Angajamentele Republicii Moldova pentru Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă	23
6. Acordul privind Achizițiile Publice al Organizației Mondiale a Comerțului (OMC).	27
7. Exemple de bune practici (achiziții verzi, promovarea și/sau creșterea incluziunii sociale etc.).....	31
8. Concluzii și recomandări	37
Bibliografie	38

Lista abrevierilor

AAP	– Acordul privind Achizițiile Publice
CCONUSC	– Convenția-cadru a Organizației Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice
DCFTA	– Zona de Liber Schimb Cuprinzător și Aprofundat
DST	– Drepturi Speciale de Tragere
EaP	– Parteneriatul Estic
EIM	– Evaluarea impactului de mediu
ESM	– Evaluarea strategică de mediu
ICV	– Indicatori de creștere verde
INCE	– Institutul Național de Cercetări Economice
ÎMM	– Întreprinderi Mici și Mijlocii
OCDE	– Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
ODD	– Obiectivele de Dezvoltare Durabilă
ODM	– Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului
OMC	– Organizația Mondială a Comerțului
OSCE	– Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa
RECP	– Eficiența Resurselor și Producție Curată
RM	– Republica Moldova
SND	– Strategia națională de dezvoltare
TFUE	– Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene
UE	– Uniunea Europeană
UNECE	– Comisia Economică pentru Europa a ONU
UNEP	– Programul Națiunilor Unite pentru Mediu
UNIDO	– Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială

Achiziții publice – procurarea prin intermediul unui contract de achiziții publice, de bunuri, de lucrări sau servicii de către una sau mai multe autorități contractante de la operatorii economici selectați de acestea, indiferent dacă bunurile, lucrările sau serviciile sunt destinate sau nu unui scop public.

Achiziții publice durabile – un proces prin care autoritățile publice doresc să achiziționeze bunuri, servicii și lucrări cu un impact redus asupra mediului pe durata întregului ciclu de viață al acestora, în comparație cu bunurile, serviciile și lucrările cu aceeași funcție primară, achiziționate altfel decât prin achiziții publice ecologice și durabile.

Acord de Asociere cu Uniunea Europeană – un tratat internațional între Uniunea Europeană (UE) și o țară din afara UE, în cazul nostru – Republica Moldova, care creează un cadru de cooperare în domenii precum comerțul, politica de securitate și cultură. Totuși, aceasta este mai mult decât o simplă cooperare. Acordul de Asociere permite de a construi o integrare mai profundă atât din punct de vedere politic, cât și economic dintre țara noastră și UE.

Acord internațional – instrument prin care statele și alte subiecte ale dreptului internațional, cum ar fi anumite organizații internaționale, reglementează problemele care le interesează.

Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă este un program de acțiune globală în domeniul dezvoltării cu un caracter universal și care promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile – economic, social și de mediu. Agenda 2030 reprezintă un plan de acțiune pentru Oameni, Planetă și Prosperitate.

Angajamentul este aplicat în diplomație ca sinonim pentru o gamă mai largă de practici mai specifice de contact între un actor internațional și un public străin, inclusiv diplomația publică, comunicarea și desfășurarea ajutorului internațional. Este asociat cu abordarea politicii externe, pe care unii au numit-o putere inteligentă.

Autorități contractante – conform legislației Republicii Moldova, autoritățile publice, persoanele juridice de drept public, asociații ale acestor autorități sau persoane.

Economie durabilă se referă la practicile care susțin creșterea economică pe termen lung, fără a afecta negativ aspectele sociale, de mediu și culturale ale comunității.

Organizația Națiunilor Unite (ONU) – organizație interguvernamentală, care urmărește menținerea păcii internaționale și a securității, să dezvolte relații de prietenie între națiuni, realizarea cooperării internaționale, și să fie un centru pentru armonizarea acțiunilor națiunilor.

Organizația Mondială a Comerțului (OMC) – organizație internațională, care supervizează un număr mare de acorduri ce definesc „regulile comerciale” dintre statele membre. OMC este succesoarea „Acordului general asupra tarifelor și comerțului” și operează în direcția reducerii și abolirii barierelor comerțului internațional.

Parteneriatul Estic reprezintă o inițiativă de consolidare și aprofundare a cooperării UE cu statele din dimensiunea estică (Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova, Ucraina) a Politicii Europene de Vecinătate în vederea sprijinirii și accelerării apropierei graduale ale acestora de UE.

Persoană juridică de drept public – orice entitate care întrunește cumulativ următoarele condiții: a) este constituită pentru a răspunde exclusiv unor necesități de interes general, fără caracter industrial sau comercial; b) dispune de personalitate juridică; c) activitatea acesteia este asigurată cu bani publici sau gestiunea acesteia constituie obiectul controlului din partea autorităților publice ori a altor persoane juridice de drept public, sau consiliul ei de administrație, de conducere ori de supraveghere este format, în proporție de peste 50 %, din membri numiți de către entitățile menționate.

Uniunea Europeană (UE) este o uniune politică și economică a 27 de state membre situate în principal în Europa.

1. Introducere

Republica Moldova negociază și încheie tratate, convenții și acorduri internaționale pe plan politic, economic, de securitate, cultural, științific, tehnic și în alte domenii, reieșind din interesele sale fundamentale, în conformitate cu regulile și practica internațională. În cadrul acestor acorduri/convenții, care se încheie atât cu diferite țări, cât și cu organizații internaționale, precum Organizația Mondială a Comerțului, Organizația Națiunilor Unite, etc., Republica Moldova își asumă un șir de angajamente.

De asemenea, Republica Moldova utilizează aceste acorduri internaționale pentru a facilita realizarea obiectivelor de dezvoltare. Acestea pot acoperi domenii vaste, precum comerțul, economia, cooperarea și dezvoltarea, sau pot viza domenii specifice pe eficiență energetică, climă, transporturi, achiziții publice, știință, tehnologie etc.

Spre exemplu, Acordul de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană conține prevederi cu caracter obligatoriu, norme regulatorii și aranjamente de cooperare mai extinse, în toate sectoarele de interes. Aici putem menționa că în Capitolul 8 (Achiziții publice) titlul V (Comerț și aspecte legate de comerț) se regăsesc prevederi ce vizează achizițiile publice.

Acordul privind achizițiile publice este unul din acordurile plurilaterale incluse în Anexa 4 a Acordului privind înființarea Organizației Mondiale a Comerțului. Republica Moldova a aderat la Acordul privind achizițiile publice și la Acordul privind achizițiile publice modificat prin Protocolul de modificare a acestuia prin Legea nr. 125 din 02.06.2016.¹ Iar Acordul privind achizițiile publice stabilește cadrul legal al drepturilor și obligațiilor Părților în ceea ce privește legislația, procedurile și bunele practici utilizate în domeniul achizițiilor publice, precum și modalitățile de soluționare a contestațiilor.

O perioadă mai îndelungată, multe țări nu au luat în considerare în mod real valoarea ecologică a bunurilor, serviciilor sau lucrărilor. Acum, atât la nivel internațional, cât și în mod particular la nivelul politicilor țărilor, se vorbește din ce în ce mai mult despre achizițiile durabile. Pe lângă conștientizarea importanței și necesității includerii conceptului de achiziții durabile, acest lucru mai este dictat și de respectarea angajamentelor din cadrul Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, ale Acordului achizițiilor publice din cadrul Organizației Mondiale a Comerțului, ale Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă, Parteneriatului Estic etc.

În acest studiu ne-am propus să cartografiem acțiunile întreprinse la nivelul Uniunii Europene, Națiunilor Unite, dar și angajamentele asumate de Republica Moldova în cadrul acordurilor internaționale cu referire la achizițiile publice durabile. În urma stabilirii acestor angajamente este posibilă prioritizarea transpunerii acestora în sistemul național de achiziții publice.

¹ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=365458>

2. Metodologia de cercetare aplicată

Scopul acestei cercetări constă în a cartografia angajamentele asumate de către Republica Moldova în cadrul acordurilor internaționale cu referire la achizițiile publice durabile. De asemenea, studiul își propune promovarea achizițiilor publice durabile, care au o durată de viață mai lungă și nu au impact negativ asupra mediului ambiant, oamenilor și comunităților.

Cercetarea s-a desfășurat în anul 2020 și, prin urmare, s-a referit la prevederile și acordurile semnate și în vigoare până la finele anului 2020.

Metodologia de cercetare aplicată are la bază o abordare calitativă. Suportul metodologic este axat pe metodele generale de cunoaștere și investigare a fenomenelor sociale, economice și politice. Astfel, utilizarea *metodei istorice* are drept scop analiza evoluției conceptelor de bază ale cercetării. *Metoda structural-funcțională* a fost aplicată în evaluarea rolului și locului elementelor de bază. *Metoda comparativă* a contribuit la examinarea bunelor practici în materie de achiziții publice durabile. *Inducția și deducția, analiza și sinteza* au format suportul în evaluarea cartografierii angajamentelor asumate de către Republica Moldova în cadrul acordurilor internaționale cu referire la achizițiile publice durabile. *Metoda analizei de conținut* a fost folosită în determinarea angajamentelor Republicii Moldova, spre exemplu în cadrul Acordului de Asociere (AA) și Acordului privind achizițiile publice al Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), precum și în Obiectivele de Dezvoltare Durabilă etc. Totodată, au fost analizate practicile europene și internaționale ce vizează conceptul de durabilitate și protecția mediului în achizițiile publice. Metodele aplicate au permis autorilor să formuleze concluzii și să identifice soluții care au aplicabilitate la nivel național.

Pentru a avea un tablou exhaustiv, au fost examinate declarații, tratate, strategii, planuri de acțiuni, directive, documente și ghiduri pe domeniul achizițiilor publice durabile la nivel internațional, spre exemplu:

- ◆ Tratatul privind Uniunea Europeană;
- ◆ Tratatul de la Amsterdam;
- ◆ Noua Strategie a UE pe Dezvoltare Durabilă;
- ◆ Acordul de Asociere între RM și UE;
- ◆ Acordul privind achizițiile publice al OMC;
- ◆ Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă;
- ◆ Directivele UE etc.

La nivel național, au fost analizate următoarele documente, ghiduri și strategii care vizează conceptul de durabilitate și protecție a mediului:

- ◆ Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2020”;
- ◆ Strategia de dezvoltare a sistemului de achiziții publice pentru anii 2016-2020;

◆ Strategia națională „Moldova 2030”;

◆ Ghidul privind achizițiile publice durabile, elaborat în anul 2017 de către Agenția Achiziții Publice etc.

Autorii studiului au analizat mai multe surse, inclusiv paginile web oficiale ale unor instituții, precum:

- Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova – www.mfa.gov.md;
- Ministerul Finanțelor – www.mf.gov.md;
- Agenția Achiziții Publice – www.tender.gov.md;
- Comisia Europeană – www.europa.eu, <https://eur-lex.europa.eu>;
- Organizația Mondială a Comerțului – <https://www.wto.org/>;
- Organizația Națiunilor Unite – www.un.org;
- Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare – www.undp.org, www.md.undp.md etc.

Cercetarea se bazează și pe constatările din studiile și rapoartele elaborate de către reprezentanții societății civile, inclusiv cele elaborate anterior de către Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”, ghidul „Prevederile Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană”, publicația „Beneficiile Acordului de Asociere UE – RM” etc.

Studiul are la temelie un șir de principii, inclusiv *principiul științific*, exprimat în prezentarea materialului teoretico-factual, *principiul interdisciplinar*, regăsit în abordarea temei la confluența științelor economice, sociale și a celor politice, *principiul obiectivității* ce a conferit analizelor efectuate un caracter de imparțialitate.

3. Dezvoltare durabilă – acțiuni întreprinse la nivelul Uniunii Europene. Angajamentele Republicii Moldova în cadrul Acordului de Asociere și Directiva UE cu privire la achizițiile publice durabile

Mult timp, multe țări nu au luat în considerare în mod real valoarea ecologică a bunurilor, serviciilor sau lucrărilor. La nivel internațional, Uniunea Europeană a jucat un rol major în elaborarea și promovarea unor acorduri și convenții internaționale cheie în domeniul mediului și dezvoltării durabile. În acest capitol, se dorește a cartografia pe scurt contextul politic și evoluția istorică a conceptului de dezvoltare durabilă, iar ulterior, reliefa angajamentelor Republicii Moldova în cadrul Acordului de Asociere cu privire la achizițiile publice durabile.

Făcând o retrospectivă, am putea menționa că la nivelul Uniunii Europene, încă în cadrul **Summit-ului de la Paris² (1972)** s-a evidențiat necesitatea acordării unei atenții deosebite protecției mediului în contextul expansiunii economice și a îmbunătățirii standardelor de viață. În cadrul Summitului s-a menționat expres că *“în special se va acorda atenție valorilor intangibile și protejării mediului, astfel încât progresul să poată fi cu adevărat pus în slujba omenirii”*.

Ca și evoluție, am putea menționa **Actul Unic European³ (1987)**, care a servit ca punct de referință al politicii europene de mediu, fiind menționată pentru prima dată în cadrul unui tratat al Comunității Europene. Titlul VII a fost dedicat mediului și în art. 130 se menționează că *„acțiunea Comunității cu privire la mediu va avea următoarele obiective: conservarea, protejarea și îmbunătățirea calității mediului înconjurător; contribuirea la protejarea sănătății umane și asigurarea utilizării prudente și raționale a resurselor naturale”*.

Ulterior, **Tratatul de la Maastricht⁴ (1993)** a conferit protecției mediului un statut complet în cadrul politicilor europene. În Titlul XVI dedicat mediului se menționează că *„cerințele pe protecția mediului trebuie integrate în definițiile și implementarea altor politici comunitare”*.

Este important de a evidenția că **Tratatul de la Amsterdam⁵ (1999)** a consolidat baza legală a politicii ce vizează protecția mediului, precum și promovarea dezvoltării durabile în cadrul Uniunii Europene. În cadrul tratatului se menționează că sunt *„determinați să promoveze progresul economic și social al popoarelor lor, ținând seama de principiul dezvoltării durabile și în contextul realizării pieței interne și al coeziunii consolidate și al protecției mediului, și să pună în aplicare politici care să asigure că progresele în integrarea economică sunt însoțite de progrese paralele în alte domenii”*.

În anul **2000**, șefii statelor membre UE s-au reunit în ședința Consiliului European de la **Lisabona⁶** și s-au angajat să creeze *“până în anul 2010, cea mai competitivă și dinamică economie bazată pe cunoaștere din lume”*. În acest context, la **Summit-ul de la**

² Declarația de la Summit-ul de la Paris 19-21 octombrie 1972, https://www.cvce.eu/en/obj/statement_from_the_paris_summit_19_to_21_october_1972-en-b1dd3d57-5f31-4796-85c3-cfd2210d6901.html

³ Actul Unic European 1987, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11986U/TXT&from=EN>

⁴ Tratatul privind Uniunea Europeană, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT>

⁵ Tratatul de la Amsterdam, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11997D/TXT&from=RO>

⁶ Consiliul European și Consiliul UE de-a lungul timpului. Adoptarea deciziilor și legiferarea în cadrul integrării europene. <https://www.consilium.europa.eu/media/29966/qc0415219ron.pdf>

Goetheborg (2001) a fost adoptată *Strategia de Dezvoltare Durabilă a UE*⁷. Scopul strategiei era de a promova creșterea economică și coeziunea socială fără a pierde din vedere protecția mediului. Aceasta implică faptul că obiectivele de mediu vor trebui cântărite în raport cu impactul lor economic și social astfel încât, pe cât posibil, să se conceapă soluții favorabile, atât pentru economie și piața muncii, cât și mediu. În strategie se menționa că aceasta reprezintă *“un catalizator pentru factorii de decizie și opinia publică, pentru a schimba comportamentul societății”*. În cadrul strategiei se pune accent pe promovarea modurilor de producție și consum mai durabile. Având în vedere acest obiectiv, se menționează că *„UE trebuie, printre altele, să promoveze **achizițiile publice ecologice**, să definească obiectivele de performanță de mediu și sociale pentru produse în cooperare cu părțile interesate, să extindă distribuția inovațiilor de mediu și a tehnologiilor de mediu și să producă informații și etichetarea adecvată a produselor și serviciilor”*.

În anul 2005, Comisia a demarat un proces de revizuire a Strategiei de Dezvoltare Durabilă, proces care a cuprins mai multe etape și s-a finalizat în **ianie 2006 prin adoptarea Strategiei de Dezvoltare Durabilă pentru o Uniune Europeană extinsă**⁸.

Obiectivele generale ale Strategiei pentru Dezvoltare Durabilă a UE cuprind:

- Limitarea schimbărilor climatice și a costurilor și efectelor sale negative pentru societate și mediu;
- Asigurarea că sistemul de transport satisface nevoile economice, sociale și de mediu ale societății, minimizând efectele sale negative asupra economiei, societății și mediului;
- **Promovarea modelelor de producție și consum durabile;**
- **Realizarea unui nivel mediu de achiziții publice ecologice, egal cu cel realizat de statele membre cu cele mai bune performanțe;**
- Îmbunătățirea managementului și evitarea supra-exploatării resurselor naturale, recunoscând valoarea serviciilor ecosistemelor;
- Promovarea bunei sănătăți publice în mod echitabil și îmbunătățirea protecției împotriva amenințărilor asupra sănătății;
- Crearea în societate a incluziunii sociale prin luarea în considerare a solidarității între și în cadrul generațiilor;
- Asigurarea securității și creșterea calității vieții cetățenilor ca o condiție pentru păstrarea bunăstării individuale;
- Promovarea activă a **dezvoltării durabile** pe scară largă, asigurarea că politicile interne și externe ale UE sunt în acord cu dezvoltarea durabilă și angajamentele internaționale ale acesteia.

Ulterior, la **Summit-ul de la Lisabona, Portugalia (2007)**, a fost semnat Tratatul de la Lisabona de amendare a Tratatului privind Uniunea Europeană și Tratatul instituind

⁷ Parteneriat global pentru dezvoltare durabilă, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:I28015&from=RO> Strategia pentru dezvoltare Durabilă <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:I28117&from=RO>

⁸ Noua Strategie a UE pe Dezvoltare Durabilă, <https://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2010117%202006%20INIT>

Comunitatea Europeană. Tratatul cuprinde și protocoale adiționale privind schimbările climatice și lupta împotriva încălzirii globale.

Încheierea *Acordurilor de Asociere* de către Uniunea Europeană cu statele terțe are la bază articolul 217 al **Tratatului privind Funcționarea Uniunii Europene (TFUE)⁹ (2012)**, care prevede în mod expres: „*Uniunea poate încheia cu una sau mai multe țări sau organizații internaționale acorduri ce stabilesc o asociere, implicând drepturi și obligații reciproce, acțiuni comune și proceduri speciale*”.

Uniunea Europeană și Republica Moldova au inițiat negocierile cu privire la Acordul de Asociere în ianuarie 2010¹⁰. Pe 29 noiembrie 2013, la Summit-ul Parteneriatului Estic de la Vilnius a avut loc parafarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană.

Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, a fost semnat la 27 iunie 2014 la Bruxelles, Belgia. Documentul a fost ratificat de Parlamentul Republicii Moldova pe 2 iulie 2014 și de Parlamentul European pe 13 noiembrie 2014. Pentru intrarea în vigoare a Acordului a fost necesar ca acesta să fie ratificat de către toate părțile semnatare: Republica Moldova, Parlamentul European și cele 28 de state membre ale UE. Ținând cont de faptul că ratificarea este un proces îndelungat, s-a hotărât aplicarea cu titlu provizoriu, din 1 septembrie 2014, a unor părți din Acord (conform Deciziei Consiliului UE 2014/492/EU).

În Acordul de Asociere se stipulează că părțile trebuie să respecte toate principiile și dispozițiile prevăzute în Carta Organizației Națiunilor Unite, în cadrul Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), în special în Actul final de la Helsinki din 1975 al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa, în concluziile Conferințelor de la Madrid și de la Viena din 1991 și, respectiv, din 1992, în Carta de la Paris pentru o nouă Europă din 1990, în Declarația Universală a Drepturilor Omului a Organizației Națiunilor Unite din 1948 și în Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 1950.

De asemenea, părțile au reiterat angajamentul față de principiile economiei de piață, față de **dezvoltarea durabilă** și față de un multilateralism eficace. Părțile și-au reafirmat angajamentul de a urmări **dezvoltarea durabilă** și au recunoscut că **dezvoltarea economică, dezvoltarea socială și protecția mediului** sunt pilonii interdependenței ai acesteia.

Odată cu semnarea Acordului de Asociere, Republica Moldova și-a asumat o serie de angajamente pe toate domeniile de importanță majoră pentru dezvoltarea statului, care urmează să se traducă în reformarea economică, socială și politică a țării.

În cadrul Acordului de Asociere se menționează că Republica Moldova se angajează **să respecte cerințele în materie de mediu**, inclusiv cooperarea transfrontalieră cu privire la acordurile internaționale multilaterale și punerea în aplicare a acestora, precum și **principiile dezvoltării durabile**.

Părțile s-au angajat să își dezvolte și să își consolideze cooperarea în chestiuni legate de mediu, contribuind astfel la obiectivul pe termen lung privind **dezvoltarea durabilă și ecologizarea economiei**. Se prevede că „*protecția sporită a mediului va aduce beneficii*”

⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX:12012E/TXT>

¹⁰ <http://old.mfa.gov.md/nou-acord/>

cetățenilor și întreprinderilor din UE și din Republica Moldova, inclusiv prin îmbunătățirea sănătății publice, prin conservarea resurselor naturale, prin sporirea eficienței economice și ecologice, prin integrarea mediului în alte domenii de politică, precum și prin utilizarea de tehnologii moderne, mai curate, care să contribuie la modele de producție mai sustenabile.”

De asemenea, Acordul de Asociere conține în **Capitolul 8 (Achiziții publice)** titlul V (Comerț și aspecte legate de comerț) prevederi ce vizează achizițiile publice. Obiectivul stabilit pentru acest sector este **„accesul reciproc la piețele de achiziții publice pe baza principiului tratamentului național la nivel național, regional și local pentru contractele publice și concesiunile în sectorul public, precum și în sectorul serviciilor de utilități publice”**.

Astfel, Republica Moldova s-a angajat la apropierea treptată a legislației în domeniul achizițiilor publice la acquis-ul Uniunii Europene în domeniul achizițiilor publice, însoțită de o reformă instituțională și de crearea unui sistem eficient de achiziții publice, bazat pe principiile care reglementează achizițiile publice în Uniune și pe termenii și definițiile stabilite în Directiva 2004/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii¹¹ și Directiva 2004/17/CE a Parlamentului European și a Consiliului de coordonare a procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții în sectoarele apei, energiei, transporturilor și serviciilor poștale¹². Aceste două directive au consolidat și completat contextul istoric juridic și menționau posibilitățile de a integra aspectele de mediu în criteriile de selecție a specificațiilor tehnice și de atribuire și în clauzele de executare a contractului. Deși directivele se aplică doar contractelor de achiziții publice a căror valoare estimată depășește anumite praguri (după cum se menționează în directive), Curtea de Justiție a hotărât că principiile egalității de tratament și al transparenței din Tratatul CE, ca și libera circulație a mărfurilor, libertatea de stabilire și libertatea de a presta servicii, se aplică în mod egal și contractelor a căror valoare este inferioară acestor praguri.

Ar trebui aici să reamintim că anterior la nivelul UE au fost:

- ◆ **Directiva 71/305/CEE** a Consiliului din 26 iulie 1971 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări;
- ◆ **Directiva 77/62/CEE** a Consiliului din 21 decembrie 1976 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de bunuri;
- ◆ **Directiva 89/665/CEE** a Consiliului din 21 decembrie 1989 privind coordonarea actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind aplicarea procedurilor care vizează căile de atac față de atribuirea contractelor de achiziții publice de produse și a contractelor publice de lucrări;
- ◆ **Directiva 92/50/CEE** a Consiliului din 18 iunie 1992 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de servicii;
- ◆ **Directiva 93/36/CEE** a Consiliului din 14 iunie 1993 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de bunuri;
- ◆ **Directiva 93/37/CEE** a Consiliului din 14 iunie 1993 privind coordonarea

¹¹ Directiva 2004/18/CE, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX:32004L0018>

¹² Directiva 2004/17/CE, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32004L0017>

procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări etc.

Modificările operate în sistemele de achiziție publică au fost necesare în permanență pentru a răspunde cerințelor de simplificare și de modernizare, dar și pentru a corespunde atât necesităților autorităților contractante, cât și celor ale operatorilor economici.

Pentru a atinge obiectivele politice strategice ale UE, inclusiv Strategia Europa 2020, ce reprezintă unul dintre instrumentele de piață care trebuie utilizate pentru realizarea unei creșteri inteligente, durabile și favorabile incluziunii, asigurând în același timp o utilizare cât mai eficientă a fondurilor publice, a fost nevoie de revizuirea și modernizarea Directivelor din 2004.

Astfel, Parlamentul European și Consiliul European au adoptat un nou set de Directive în acest domeniu, și anume:

- ◆ **Directiva 2009/81/CE a Parlamentului European și a Consiliului** din 13.07.2009¹³ – privind coordonarea procedurilor privind atribuirea anumitor contracte de lucrări, de furnizare de bunuri și de prestare de servicii de către autoritățile sau entitățile contractante în domeniile apărării și securității;
- ◆ **Directiva 2014/24/UE a Parlamentului European și a Consiliului** din 26 februarie 2014¹⁴ – Anterior – Directiva 2004/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții de lucrări, de bunuri și de servicii;
- ◆ **Directiva 2014/25/UE a Parlamentului European și a Consiliului** din 26 februarie 2014¹⁵ privind achizițiile efectuate de entitățile care își desfășoară activitatea în sectoarele apei, energiei, transporturilor și serviciilor poștale – Anterior – Directiva 2004/17/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 de coordonare a procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții în sectoarele apei, energiei, transporturilor și serviciilor poștale;
- ◆ **Directiva 2014/23/UE privind atribuirea contractelor de concesiune.** Directiva instituie norme aplicabile procedurilor de achiziție utilizate de către autoritățile contractante și de entitățile contractante prin intermediul concesiunii.

În timp ce principiile reglementării achizițiilor publice au rămas, în mare parte, neschimbate, Directivele din 2014 au introdus o serie de modificări la vechile documente/prevederi din 2004. Acestea au devenit aplicabile începând cu 18 aprilie 2016, chiar dacă procesul de transpunere în toate statele membre nu a fost încă finalizat.

Pe lângă multiplele avantaje, noile Directive pun accent și pe faptul că **procedurile de achiziții publice vor ajuta achizitorii publici să pună în aplicare politici de mediu, precum și politici care să reglementeze integrarea socială și inovarea.**

Transpunerea Directivelor nu presupune traducerea, copierea și impunerea în totalitate a normelor, deoarece sunt unele norme specifice doar statelor membre ale UE, în contextul obligațiilor ce rezultă din Tratatul de Funcționare a UE. În același timp, Directivele oferă, în cazul unor instrumente, diferite soluții pentru care Statele Membre au o discreție în implementare.

¹³ Directiva 2009/81/CE, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32009L0081>

¹⁴ Directiva 2014/24/UE, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32014L0024>

¹⁵ Directiva 2014/25/UE, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0025>

În **Directiva 2014/24/UE** a Parlamentului European și a Consiliului, în pct.2 se menționează că **„achizițiile publice joacă un rol cheie în strategia Europa 2020, prezentată în Comunicarea Comisiei din 3 martie 2010, intitulată „Europa 2020, O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, ecologică și favorabilă incluziunii”, reprezentând unul dintre instrumentele de piață care trebuie utilizate pentru realizarea unei creșteri inteligente, durabile și favorabile incluziunii, asigurând în același timp o utilizare cât mai eficientă a fondurilor publice”**.

În articolul 41 se menționează expres că nici o dispoziție a prezentei directive nu ar trebui să împiedice impunerea sau aplicarea de măsuri necesare pentru protejarea ordinii publice, a moralității și a siguranței publice, a sănătății, a vieții oamenilor și a animalelor sau pentru *conservarea vieții plantelor sau aplicarea altor măsuri de mediu, în special în vederea unei dezvoltări durabile*, cu condiția ca respectivele măsuri să fie conforme cu TFUE.

Directiva reiterează că **autoritățile publice ar trebui să dea achizițiilor publice o utilizare strategică optimă pentru a stimula inovarea**. În acest context, achiziționarea de produse, lucrări și servicii inovatoare joacă un rol esențial pentru îmbunătățirea eficienței și a calității serviciilor publice, ținând cont în același timp de provocările societale majore. Aceasta contribuie la obținerea celui mai bun raport calitate-preț, dar și a unor beneficii economice, sociale și de mediu mai ample, prin generarea unor idei noi, transpunerea lor în produse și servicii inovatoare și promovarea unei creșteri economice sustenabile.

În Directivă se stipulează expres (în art. 74) că specificațiile tehnice stabilite de achizitorii publici trebuie să permită ca achizițiile publice să fie deschise concurenței și să îndeplinească obiectivele de sustenabilitate. În acest scop, ar trebui să fie posibilă prezentarea unor oferte care să reflecte diversitatea soluțiilor tehnice, a standardelor și a specificațiilor tehnice de pe piață, inclusiv a celor definite pe *baza criteriilor de performanță legate de ciclul de viață și de sustenabilitatea procesului de producție a lucrărilor, a produselor și a serviciilor*.

Ar fi important să menționăm că articolul 76 stipulează: *“de asemenea, statele membre pot prevedea ca alegerea furnizorului de servicii să fie realizată pe baza ofertei care prezintă cel mai bun raport calitate-preț, luând în considerare criteriile de calitate și de durabilitate ale serviciilor sociale”*.

Iar, articolul 91 reiterează articolul 11 din TFUE: *„integrarea cerințelor de protecție a mediului în definirea și aplicarea politicilor și activităților Uniunii, în special în vederea promovării dezvoltării durabile. Prezenta directivă clarifică modul în care autoritățile contractante pot contribui la protecția mediului și la promovarea unei dezvoltări durabile, garantându-le totodată posibilitatea de a obține cea mai bună valoare pentru prețul plătit pentru contractele lor”*.

Articolul 93 clarifică că trebuie să rămână posibil să se evalueze raportul calitate-preț pe baza altor factori decât doar prețul sau remunerarea: *„în funcție de serviciul sau de produsul în cauză, acești factori ar putea include, de exemplu, condiții de livrare și plată, aspecte legate de serviciile post-vânzare (de exemplu, extinderea serviciilor de consultanță și înlocuire) sau aspecte de mediu sau sociale (de exemplu, dacă s-au tipărit cărți pe hârtie reciclată sau pe hârtie obținută din exploatarea sustenabilă a lemnului, costul impus de externalitățile de mediu sau promovarea integrării sociale a persoanelor dezavantajate sau a membrilor grupurilor sociale în rândul persoanelor desemnate să realizeze contractul)”*.

De asemenea, (în articolul 95) se menționează că pare oportun să se continue pe această cale, lăsând în sarcina legislației sectoriale stabilirea obiectivelor și a țintelor obligatorii în funcție de politicile și condițiile specifice predominante din sectorul relevant și *promovarea elaborării și utilizării unor abordări europene privind calcularea costurilor pe ciclul de viață ca stimulent suplimentar pentru utilizarea achizițiilor publice în sprijinul creșterii durabile*.

Este important de a menționa că în anul 2015, în Republica Moldova a fost adoptată o lege nouă a achizițiilor publice, care transpune directivele UE din anul 2004 și, parțial, pe cele din anul 2014. **Legea nr. 131 din 03.07.2015 privind achizițiile publice** (Monitorul Oficial nr. 197-205 din 31 iulie 2015) a intrat în vigoare la 01.05.2016; iar în toamna anului 2017, Ministerul Finanțelor a lansat inițiativa de modificare a Legii privind achizițiile publice în vederea conformării acesteia cu noua Directivă 24/2014/UE privind achizițiile publice.

Reieșind din noile circumstanțe, exercițiul de transpunere trebuia repetat de către Republica Moldova. Astfel, în domeniul achizițiilor publice țara noastră a depus un efort dublu. În acest context, au fost operate mai multe ajustări până în prezent. Ultima modificare a avut loc în 2020 (Legea Parlamentului 38 din 28.02.20, publicată în Monitorul Oficial 103/14.04.20 art. 176; în vigoare din 14.05.2020).

Conceptul de durabilitate și protecția mediului în procesul de achiziție publică au fost analizate în două studii recent elaborate de către IDIS „Viitorul”: unul a vizat analiza prevederilor cadrului legal primar, în speță Legea achizițiilor publice¹⁶, și cel de-al doilea a analizat durabilitatea și protecția mediului: componente ale cadrului normativ secundar în achiziții publice¹⁷. Anterior, au fost publicate și studiile „Evaluarea implementării Acordului de Asociere în domeniul achizițiilor publice”¹⁸, „Strategia de dezvoltare a sistemului de achiziții publice pentru anii 2016-2020 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia pentru anii 2016-2018”¹⁹. Ultimele două rapoarte de asemenea analizează situația din Republica Moldova pe domeniul achizițiilor publice, dar, în același timp, vin cu unele constatări cu privire la transpunerea directivei UE.

Legea Nr. 121 din 05.07.2018 cu privire la concesiunile de lucrări și concesiunile de servicii (Monitorul Oficial din 17.08.2018, data intrării în vigoare: 17.02.2019) transpune parțial Directiva 2014/23/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind atribuirea contractelor de concesiune, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 94 din 28 martie 2014, astfel cum a fost modificată ultima oară prin Regulamentul (UE) 2017/2366 al Comisiei din 18 decembrie 2017.

Scopul prezentei legi îl constituie (conform art. 2):

- a) crearea cadrului normativ de bază pentru atribuirea și executarea concesiunii de lucrări și concesiunii de servicii de către autoritățile publice contractante;
- b) asigurarea integrității și transparenței procedurii de atribuire a concesiunii de lucrări și a concesiunii de servicii;
- c) utilizarea resurselor publice în condiții de eficiență, economicitate și eficacitate;
- d) promovarea concurenței între operatorii economici.

¹⁶ Conceptul de durabilitate în legea achizițiilor publice: reglementare versus aplicare, <http://www.viitorul.org/files/library/Conceptul%20de%20durabilitate%20in%20legea%20achizitiilor.pdf>

¹⁷ Durabilitatea și protecția mediului: componente ale cadrului normativ secundar în achiziții publice, <http://www.viitorul.org/files/library/Durabilitatea%20si%20protectia%20mediului%20cadru%20leg%20secundar.pdf>

¹⁸ Evaluarea implementării Acordului de Asociere în domeniul achizițiilor publice, http://www.viitorul.org/files/library/RAPORT%20FINAL%20AA%20ACHIZITII%20PUBLICE_10%20octombrie%202019.pdf

¹⁹ Strategia de dezvoltare a sistemului de achiziții publice pentru anii 2016-2020 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia pentru anii 2016-2018, http://www.viitorul.org/files/library/web_Rap%20de%20evaluare.%20Strategia%20de%20dezvoltare%20a%20sistemului%20de%20achizitii%20publice.pdf

La etapa prealabilă a deciziei de inițiere a concesiunii, studiului de fezabilitate trebuie să se axeze pe analiza elementelor de bază, precum: aspectele generale, economice, financiare și tehnice, **aspectele de oportunitate, de mediu, sociale**, instituționale etc., iar conform **art. 21 al. (2)**, operatorul economic în perioada de executare a contractelor de concesiune are obligația să respecte normele legale aplicabile în **domeniile protecției mediului, social** și al relațiilor de muncă, stabilite de legislația națională, în contracte colective de muncă sau în convențiile și tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

Cele mai importante componente de durabilitate în Legea 121/2018 sunt prevederile din **art. 30 al. (2)** cu privire la criteriile de atribuire a contractului de concesiune:

- a) gradul de preluare a unor riscuri de către concesionar;
- b) nivelul tarifelor de utilizare;
- c) modalitatea de executare a lucrărilor/de prestare a serviciilor, bazată pe indicatori de performanță de ordin calitativ, tehnic, funcțional, financiar etc.;
- d) **modul de asigurare a protecției mediului;**
- e) **modul de soluționare a unor probleme sociale;**
- f) quantumul redevenței;
- g) durata concesiunii.

La 21 mai 2020, Republica Moldova a adoptat **Legea nr. 74 privind achizițiile în sectoarele energeticii, apei, transporturilor și serviciilor poștale** (publicată în Monitorul Oficial nr. 153-158, art. 278, pe data de 26 iunie 2020), care transpune parțial Directiva 2014/25/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile efectuate de entitățile care își desfășoară activitatea în sectoarele apei, energiei, transporturilor și serviciilor poștale și de abrogare a Directivei 2004/17/CE, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 94 din 28 martie 2014, cu modificările operate prin Regulamentul delegat (UE) 2017/2364 al Comisiei din 18 decembrie 2017 de modificare a Directivei 2014/25/UE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește pragurile de aplicare pentru procedurile de atribuire a contractelor de achiziții publice.

Legea nr. 74/2020 urmează să intre în vigoare la expirarea termenului de 12 luni de la data publicării în Monitorul Oficial, în luna iunie a anului 2021. Guvernul, în termen de 12 luni de la data publicării:

- a) va prezenta Parlamentului propuneri privind aducerea legislației în vigoare în concordanță cu prezenta lege;
- b) va aduce actele sale normative în concordanță cu prezenta lege;
- c) va asigura elaborarea și aprobarea actelor normative necesare pentru implementarea prezentei legi.

Art. 74 al Legii nr. 74/2020 cuprinde **prevederi cu privire la standarde de protecție a mediului:**

Al. (1) În cazul în care entitatea contractantă solicită prezentarea unor certificate, emise de organisme independente, prin care se atestă faptul că operatorul economic respectă anumite standarde de protecție a mediului, aceasta trebuie să se raporteze:

- a) fie la Sistemul Comunitar de Management de Mediu și Audit (EMAS);

- b) fie la standarde de gestiune ecologică, bazate pe seriile de standarde europene sau internaționale în domeniu, certificate de organisme conforme cu legislația comunitară ori cu standardele europene sau internaționale privind certificarea.

Al. (2) În conformitate cu principiul recunoașterii reciproce, entitatea contractantă are obligația de a accepta certificatele echivalente emise de organismele stabilite în statele membre ale Uniunii Europene. În cazul în care operatorul economic nu deține un certificat de mediu astfel cum este solicitat de entitatea contractantă, aceasta din urmă are obligația de a accepta orice alte certificări, prezentate de operatorul economic respectiv, în măsura în care acestea confirmă asigurarea unui nivel corespunzător al protecției mediului.

Se menționează, de asemenea, că entitatea contractantă are dreptul de a impune în *documentația de atribuire, în măsura în care acestea sunt compatibile cu actele normative naționale sau dispozițiile internaționale de drept în domeniul mediului, dezvoltării durabile, social și al muncii* la care Republica Moldova este parte, condiții speciale de îndeplinire a contractului, prin care se urmărește obținerea unor efecte de ordin social sau în legătură cu protecția mediului și promovarea dezvoltării durabile.

Este necesar de subliat faptul că Legea 74/2020 prevede și criteriile de atribuire care promovează dezvoltarea durabilă. Conform **art. 76 al. (3)**, entitatea contractantă are dreptul să aplice următoarele criterii: **prețul cel mai scăzut, costul cel mai scăzut, cel mai bun raport calitate-preț și cel mai bun raport calitate-cost.**

Totodată, conform aceluiași articol, în factorii de evaluare prevăzuți la **al. (6)** și **al. (7)** se includ: calitatea, inclusiv avantajele tehnice, caracteristicile estetice și funcționale, accesibilitatea, conceptul de proiectare pentru toți utilizatorii, **caracteristicile sociale, de mediu și inovatoare**, precum și comercializarea și condițiile acesteia.

Entitățile contractante se asigură că, în *executarea contractelor* de achiziții sectoriale, operatorii economici *respectă obligațiile aplicabile în domeniul mediului, social și al muncii*, instituite prin actele normative naționale sau prin dispozițiile internaționale de drept în domeniul mediului, social și al muncii la care Republica Moldova este parte.

4. Parteneriatul Estic și implicațiile pentru Republica Moldova pe componenta achizițiilor durabile

Parteneriatul Estic (EaP) a fost lansat în 2009 și și-a propus aprofundarea și consolidarea relațiilor dintre Uniunea Europeană (UE), statele membre și cele șase țări vecine de Est: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina. Scopul principal al EaP este evitarea creării unor noi linii de demarcație și aducerea noilor vecini ai Europei mai aproape la nivel politic și economic de valorile europene, iar ulterior, pentru a fi integrate mai ușor în UE.

În cadrul EaP există un angajament comun pentru obținerea unor rezultate tangibile. Într-un context mai amplu, EaP sprijină, de asemenea, îndeplinirea unor obiective politice majore la nivel global, stabilite prin Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă a ONU și Acordul de la Paris privind schimbările climatice.

Summit-ul Parteneriatului Estic (PaE) de la Bruxelles din 2017 a aprobat cele „**20 de Rezultate pentru 2020**”²⁰, un plan axat pe:

- ⇒ economie mai puternică;
- ⇒ guvernanță mai puternică;
- ⇒ conectivitate mai puternică;
- ⇒ societate mai puternică.

Bazându-se pe agenda „20 de Rezultate pentru 2020”, un nou set de obiective de politică pe termen lung – Comunicarea Comună privind „**Consolidarea Rezilienței – un Parteneriat Estic care produce rezultate pentru toți**”²¹ – a fost adoptat pe 18 martie 2020, prezentând obiectivele pentru Parteneriatul Estic dincolo de 2020 și stabilind măsuri care vizează consolidarea rezilienței, **încurajarea dezvoltării durabile** și producerea rezultatelor tangibile pentru societate.

Aceste cinci obiective se bazează pe cinci priorități:

- ✓ economii reziliente, durabile și integrate (un Parteneriat care **Crează**);
- ✓ instituții responsabile, stat de drept și securitate (un Parteneriat care **Protejează**);
- ✓ reziliență în materie de mediu și reziliență la schimbările climatice (un Parteneriat care **Ecologizează**);
- ✓ transformarea digitală (un Parteneriat care **Conectează**);
- ✓ societăți echitabile și favorabile incluziunii (un Parteneriat care **Abilitează**).

Pentru această cartografiere este important de a menționa că noua politică a **EaP va aborda problemele legate de economii durabile și schimbările climatice și protecția mediului**.

Părțile s-au angajat să aibă acțiuni comune privind combaterea schimbărilor climatice, asigurarea mai multor oportunități pentru societățile și **economii ecologice, precum și promovarea unei economii circulare**. UE s-a angajat să ajute țările partenere să își

²⁰https://www.euneighbours.eu/sites/default/files/publications/2018-10/EAP%20GENERIC%20FACTSHEET%20ENG_WEB_0.pdf

²¹https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eap_joint_communication_factsheet_18.03.en_.pdf

îndeplinească angajamentele stabilite la nivel național la Acordul de la Paris și să-și modernizeze economiile, reducându-și emisiile de carbon și trecând la neutralitatea climei, recunoscând în același timp provocările investiționale.

Dacă vorbim despre Parteneriatul Estic, am putea menționa că el cuprinde **două dimensiuni**:

- **bilaterală** – presupune un cadru formalizat de dialog pentru urmărirea unor obiective incluse în acorduri bilaterale.

În acest context, Republica Moldova a încheiat Acorduri de Asociere cu UE, care include și crearea de Zone de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (AA/DCFTA), în perspectiva unei asocieri politice și a unei integrări economice consolidate;

⇒ **multilaterală** – include 4 platforme tematice:

- Consolidarea instituțiilor și buna guvernare;
- Dezvoltare economică și oportunități de piață;
- Conectivitate, eficiență energetică, mediu și schimbări climatice;
- Mobilitate și contacte interpersonale.

Totodată, aceasta conține și o serie de paneluri de lucru la nivel de experți, care facilitează schimbul de informații și bune practici și în cadrul cărora se avansează proiecte concrete.

Dacă în primul Capitol am detaliat angajamentul Republicii Moldova în cadrul Acordului de Asociere cu UE, atunci în acest paragraf dorim să elucidăm angajamentele asumate și activitățile desfășurate pe dimensiunea multilaterală.

Putem să exemplificăm **Programul „Economiile ecologice în vecinătatea estică a Uniunii Europene” (EaP GREEN)**.

Programul „Economiile ecologice în vecinătatea estică a UE” (EaP GREEN)²² a fost lansat în 2013 și a avut drept obiectiv general *trecerea statelor PaE la o economie verde, prin creștere economică fără degradarea mediului și epuizarea resurselor*.

Guvernele din Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Moldova și Ucraina s-au angajat să atingă obiectivul dezvoltării durabile și, mai exact, al tranziției spre o economie verde. *Angajamentele față de economia verde* au fost formulate în mai multe documente de politici anterioare sau ulterioare *Summit-ului Pământului ”Rio+20”, inclusiv Declarația Summit-ului Parteneriatului Estic de la Varșovia (2011)*. În 2013, la Summit-ul de la Vilnius, participanții au subliniat importanța permanentă a acestui domeniu prioritar pentru acțiunile și cooperarea cu Uniunea Europeană, recunoscând faptul că este reciproc avantajos pentru UE și statele partenere, atât din punct de vedere al mediului, cât și din punct de vedere economic. La nivel regional, Programul „Ecologizarea economiei în Vecinătatea Estică” (EaP GREEN) este un mijloc pentru accelerarea progresului statelor PaE pe calea spre o economie verde. Programul este menit să îmbunătățească atât politicile publice, cât și metodele de gestionare aplicate de actorii sectorului privat. Îmbunătățirile ar trebui să aibă ca rezultat creșterea productivității, deci a competitivității pe piețele mondiale, o mai bună gestionare a capitalului natural, creșterea calității vieții în mediu, ecosisteme și economii mai viguroase, precum și noi oportunități de afaceri și export.

²² <http://www.green-economies-eap.org/>

Proiectul EaP Green a avut ca scop extinderea și promovarea pieței produselor durabile în Republica Moldova prin determinarea instituțiilor și autorităților publice, să adopte standardele achizițiilor publice durabile, astfel încât, în anul 2020, cel puțin 15 % din totalul achizițiilor publice să revină achizițiilor publice durabile. Sectorul public din țara noastră are puțină experiență la capitolul achiziții durabile.

Acest program a fost finanțat de către Comisia Europeană și alți donatori. A fost implementat în comun de către patru organizații internaționale: Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială (UNIDO), Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP) și Comisia Economică pentru Europa a ONU (UNECE).

Proiectul a inclus trei componente cu mai multe activități, printre care²³:

Componenta 1: Guvernare și instrumente de finanțare

- **Normative strategice;**
- **Indicatori de dezvoltare ecologică;**
- **Identificarea subvențiilor nocive pentru mediu și lansarea reformei subvențiilor;**
- **Crearea stimulentei de piață pentru produse ecologice;**
- **Îmbunătățirea politicilor de investiții și a accesului la finanțare;**
- **Ecologizarea IMM-urilor;**
- ***Promovarea practicilor de achiziții ecologice.***

Componenta 2: Evaluarea strategică de mediu și evaluarea impactului de mediu

- **Revizuirea cadrelor naționale legislative și regulatorii existente;**
- **Consolidarea capacităților privind procedurile ESM/EIM, urmând bunele practici, inclusiv cele utilizate în UE;**
- **Consolidarea capacităților administrative ale autorităților responsabile pentru evaluările de mediu.**

Componenta 3: Proiecte demonstrative

- **Dezvoltarea capacității pentru RECP (Eficiența Resurselor și Producție Curată);**
- **Implementarea, diseminarea și extinderea RECP;**
- **Suport tehnologic pentru RECP;**
- ***Achiziții publice durabile;***
- **Promovarea agriculturii ecologice.**

²³http://www.oecd.org/environment/outreach/EAP%282013%291%20EaP%20GREEN%20Long%20Term%20Work%20Programme_DR_AFT_ENG.pdf

La conferința finală, printre cele mai importante obiective atinse²⁴ de Republica Moldova în cadrul proiectului pe achiziții publice durabile (2015-2017) au fost menționate următoarele:

- Elaborarea Ghidului privind achizițiile publice durabile²⁵;
- Selecția a două grupe prioritare de achiziții publice: produse alimentare (morcov, ceapă, cartofi, varză, sfeclă și mere) și lucrări de construcții (lucrări de schimbare a tâmplăriei, anume a materialelor de construcție durabile – uși și ferestre), pentru care au fost stabilite criteriile durabile,
- Ca suport metodologic, au fost elaborate documentații de atribuire.

În cadrul conferinței finale a proiectului regional, din noiembrie 2017, vice-ministrul Ministerului finanțelor și directorul Agenției Achiziții Publice au *reiterat angajamentul țării noastre privind implementarea achizițiilor publice durabile care se înscriu în cadrul obiectivelor de dezvoltare durabilă*.

În cadrul evenimentului s-a menționat că următoarele etape²⁶ ale programului EaP Green în Republica Moldova ar trebui să fie:

1. Implementarea strategiei de dezvoltare a achizițiilor publice, inclusiv în ceea ce ține de achizițiile publice durabile și inovaționale;
2. Promovarea conceptului de achiziție publică durabilă în rândul autorităților contractante prin desfășurarea instruirilor;
3. Supervizarea procedurilor-pilot de achiziții publice durabile;
4. Implementarea conceptului achizițiilor publice în strategiile de dezvoltare instituțională ale autorităților publice;
5. Elaborarea mecanismului de monitorizare, bazat pe indicatori calitativi și cantitativi.

În continuare sunt relatate și alte proiectele desfășurate în Republica Moldova în cadrul **Programului „Ecologizarea economiei în Vecinătatea Estică”**, conform portalului Dezvoltare Durabilă Verde a Republicii Moldova²⁷

Tabelul 1. Proiecte desfășurate în Republica Moldova în cadrul Programului „Ecologizarea economiei în Vecinătatea Estică”

Proiecte	Progrese înregistrate
Sprijinirea elaborării politicilor strategice (UNEP) avînd drept scop stabilirea unui cadru coerent de planificare a politicilor legate de consumul și producția durabilă și promovarea economiei verzi. Obiective ce necesită a fi reflectate în planuri operaționale și programe ale guvernului.	Stabilirea unui grup de lucru inter-ministerial pentru dezvoltarea durabilă în scopul monitorizării dezvoltării și punerii în aplicare a planurilor de acțiune. Experții naționali au selectat două ramuri – agricultura și eficiența energetică – pentru o analiză suplimentară a modalităților de creștere a eficienței resurselor și stimularea creșterii economice (scenarii de modelare).

²⁴<https://tender.gov.md/ro/content/conferin%C8%9Ba-final%C4%83-proiectului-regional-%E2%80%9Decologizarea-economiei-%C3%AEn-vecin%C4%83tatea-estic%C4%83-eap-%E2%80%93>

²⁵ https://tender.gov.md/sites/default/files/document/attachments/ghid_privind_achizițiile_publice_durabile.pdf

²⁶ <https://monitorul.fisc.md/editorial/guvernul-semnaleaza-achizițiile-durabile-au-un-rol-primordial.html>

²⁷ <http://green.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=28&t=/Prezentare/Prezentare&>

Proiecte	Progrese înregistrate
<p>Măsurarea creșterii economice verzi: Indicatorii creșterii verzi (OECD) – crearea unui mediu propice pentru adaptarea setului de Indicatori de Creștere Economică Verde la contextul și necesitățile RM, ceea ce va permite monitorizarea obiectivă a durabilității creșterii economice din perspectiva mediului.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lansarea proiectului-pilot privind ICV în Moldova, 2 mese rotunde cu participarea experților; • Prezentare proiectului studiului pilot privind măsurarea creșterii economice verzi
<p>Identificarea subvențiilor dăunătoare mediului și lansarea reformei privind subvenționarea (OECD)</p>	<p>Reformele a două scheme majore au fost modelate, analizate și sintetizate: cotele reduse de TVA pentru consumul de gaze naturale și de energie electrică în sectorul rezidențial (8 % și 0 %, respectiv, în loc de rata standard de 20 %).</p>
<p>Crearea stimulentei de piață pentru produsele ecologice (OECD), bazată pe următoarele obiective:</p> <ul style="list-style-type: none"> • elaborarea și implementarea a 4 categorii de instrumente economice care ar facilita reducerea impactului asupra mediului, generat de produsele neprietenoase mediului; • elaborarea Manualului de politică „Crearea stimulentei de piață pentru Produse Ecologice” de către Secretariatul OECD, care va servi ca o bază analitică pentru recomandările de politici pentru RM 	<p>Au fost organizate 2 ateliere de lucru, în cadrul cărora au fost prezentate instrumentele economice de management a produselor neprietenoase mediului și, ulterior, discuții asupra recomandărilor de politici pentru Republica Moldova.</p>
<p>Ecologizarea IMM-urilor (OECD) prevede desfășurarea unei evaluări sectoriale (chestionare de evaluare a IMM-urilor). OECD a contractat Institutul Național de Cercetări Economice pentru completarea chestionarelor, care vor fi utilizate pentru elaborarea raportului de evaluare pentru RM. În baza acestuia, echipa OECD a prezentat un set de recomandări pentru politicile de dezvoltare a sectorului IMM sub aspectul promovării principilor economiei verzi.</p>	<p>Anchetarea realizată a identificat principalele domenii de intervenții ale autorităților guvernamentale în scopul îmbunătățirii performanțelor de mediu ale IMM-urilor și creării unei platforme eficiente pentru dialogul dintre părțile interesate.</p>
<p>Programul Producere mai Pură și Eficientă a Resurselor (RECP) (UNIDO)</p>	<p>Scopul a fost promovarea Dezvoltării Durabile în RM și promovarea modelelor de Consum și Producere Durabilă în sectorul industrial prin implementarea metodelor, practicilor și politicilor conceptului Eficienței Resurselor și Producerii mai Pure.</p>
<p>Promovarea Agriculturii Ecologice (UNEP) și-a propus să ofere sprijin în sporirea cunoștințelor cu privire la oportunitățile de piață și barierele pentru producția și comerțul cu produse ecologice.</p>	<p>Scopul final al proiectului este de a crește numărul de companii și agricultori care valorifică oportunitățile comerciale ale agriculturii ecologice. S-a implementat un proiect pilot prin intermediul achizițiilor publice durabile în școli.</p>

Proiecte	Progrese înregistrate
<p>Evaluarea Strategică de Mediu (SEA) și Evaluarea Impactului asupra Mediului (EIA), (UNECE) are ca obiective:</p> <ul style="list-style-type: none"> • promovarea și integrarea conceptelor de EIA și SEA în sistemul legal, de reglementare și administrativ național; • acceptarea măsurilor necesare pentru implementarea eficientă a SEA și EIA de către părțile interesate. 	<p>Mai multe recomandări au fost elaborate și oferite. Recomandările descriu acțiunile necesare pentru îmbunătățirea cadrului legislativ, a procesului instituțional privind încorporarea conceptelor de EIA și SEA la nivel național.</p>

Nu ne-am trasat ca și obiectiv de a analiza în detaliu toate proiectele implementate în Republica Moldova, dar cu siguranță, acesta poate fi subiectul unui studiu aparte, în care să fie evaluat impactul, sustenabilitatea și durabilitatea proiectelor implementate anterior.

5. Dezvoltare durabilă – acțiuni întreprinse la nivel internațional de Organizația Națiunilor Unite. Angajamentele Republicii Moldova pentru Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă

Comunitatea internațională s-a reunit, pentru prima dată, cu ocazia **Conferinței Organizației Națiunilor Unite privind mediul uman (Stockholm, 1972)**²⁸ pentru a analiza împreună *nevoile de dezvoltare și cele privind mediul global*. Această conferință a dus la crearea Programului pentru mediu al Organizației Națiunilor Unite (UNEP), Fondul Voluntar pentru Mediu, în conformitate cu procedurile financiare ale Națiunilor Unite. În cadrul acestei conferințe s-a elaborat Planul de acțiune, cu trei categorii principale:

- a) Programul global de evaluare a mediului (plan de supraveghere);
- b) Activități de gestionare a mediului;
- c) Măsuri internaționale de sprijinire a activităților de evaluare și gestionare, desfășurate la nivel național și internațional.

Necesitatea redirecționării eforturilor și angajamentelor pentru realizarea obiectivului de integrare s-a consolidat la **Conferința de la Stockholm, în 1983**, când Națiunile Unite au înființat Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (World Commission on Environment and Development), cunoscută sub denumirea de **Comisia Brundtland**²⁹. Este important de a menționa că Comisia Brundtland a elaborat și publicat (1987) documentul „Viitorul nostru comun” (Raportul Brundtland)³⁰, prin care s-a formulat cadrul care avea să stea la baza Agendei 21, a principiilor Declarației de la Rio.

Ulterior, la **Conferința Națiunilor Unite privind Mediul și Dezvoltarea (la Rio de Janeiro, 1992)**³¹ s-a recunoscut oficial necesitatea de a integra *dezvoltarea economică și protecția mediului în obiectivul de dezvoltare durabilă, precum și dreptul internațional al mediului, ca mecanism de promovare a dezvoltării durabile*.

În anul **2002, la Johannesburg** a avut loc **Summit-ul Națiunilor Unite privind Dezvoltarea Durabilă**³², care a avut următoarele rezultate: *Declarația de la Johannesburg pentru dezvoltare durabilă și Planul de implementare a Summit-ului mondial pentru dezvoltare durabilă*.

Summit-ul de la Johannesburg a reafirmat dezvoltarea durabilă ca fiind un element central al agendei internaționale și a dat un nou impuls pentru aplicarea practică a măsurilor globale de luptă împotriva sărăciei și pentru protecția mediului.

De asemenea, s-a discutat pe larg conceptul de dezvoltare durabilă, în special prin evidențierea legăturilor principale dintre sărăcie, mediu și utilizarea resurselor naturale. La pagina 21, în raportul de la summit se menționează că se angajează să „promoveze politicile de achiziții publice care încurajează dezvoltarea și difuzarea bunurilor și serviciilor ecologice”.

²⁸ <https://www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972>

²⁹ https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007%2F978-1-4020-9160-5_579

³⁰ https://www.are.admin.ch/are/en/home/sustainable-development/international-cooperation/2030agenda/un-_-milestones-in-sustainable-development/1987--brundtland-report.html

³¹ <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio1992>

³² <https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/Conf.199/20>

Prin Declarația de la Johannesburg s-a asumat responsabilitatea colectivă pentru progresul și dezvoltarea celor trei piloni interdependenți ai dezvoltării durabile: *dezvoltarea economică, dezvoltarea socială și protecția mediului la nivel local, național, regional și global.*

În **2002, OCDE a adoptat o recomandare privind achizițiile publice ecologice.** În urma Summit-ului mondial privind dezvoltarea durabilă de la Johannesburg , a fost creat un grup de lucru pentru achiziții durabile, al cărui scop era de a difuza practicile în materie de achiziții publice (ecologice) durabile. Au fost lansate politici de promovare a achizițiilor durabile în numeroase țări membre ale OCDE (SUA, Japonia, Canada, Australia și Coreea de Sud), precum și în țările care cunosc un ritm rapid de dezvoltare (precum China, Thailanda și Filipinele).

Summit-ul Mileniului din 2000³³ a ratificat Declarația Mileniului³⁴, primul document cadru la nivel internațional pentru combaterea sărăciei, a foametei, a bolilor și inegalităților la nivel mondial. Pentru a realiza aspirațiile Declarației Mileniului, s-au definit 8 obiective specifice de dezvoltare, cunoscute ca Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului, 21 de ținte și 60 de indicatori, cu termen de realizare – anul 2015.

Apoi, au urmat Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD), care au fost formulate la **Conferința Națiunilor Unite privind Dezvoltarea Durabilă, desfășurată la Rio de Janeiro în 2012³⁵,** și înlocuiesc Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (ODM). Scopul a fost de a elabora un set de obiective universale care să soluționeze cele mai persistente provocări cu care se confruntă lumea, din domeniul mediului, politic și economic.

Din acțiunile din ultimul deceniu, Republica Moldova, alături de alte 192 de state membre ale ONU, în septembrie 2015, a adoptat Declarația Summit-ului privind Dezvoltarea Durabilă, prin care s-a angajat să pună în aplicare *Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă.*

Agenda 2030 de Dezvoltare Durabilă intenționează să direcționeze intervențiile statelor semnatare în 5 domenii de importanță critică pentru omenire și planetă: populație, planetă, prosperitate, pace și parteneriat (5P).

Agenda 2030 reprezintă un plan de acțiune în domeniul dezvoltării cu un caracter universal și cuprinde *17 Obiective de Dezvoltare Durabilă³⁶* și 169 de obiective specifice sau ținte, axate pe trei arii principale de dezvoltare durabilă: economie, societate și mediu.

În contextul angajamentelor asumate de Republica Moldova prin semnarea Agendei 2030 și în vederea implementării ODD-urilor, a fost desfășurat procesul de adaptare a ODD-urilor la specificul național.

Procesul de adaptare (naționalizare) constă în identificarea obiectivelor relevante și prioritare pentru RM, precum și adaptarea obiectivelor pentru a satisface specificul particularităților interne (fără a afecta natura și spiritul țăintelor ODD). Naționalizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODD) implică nu doar integrarea lor în cadrul strategic național, ci și stabilirea unui sistem de raportare și evaluare a progresului în atingerea fiecărui obiectiv relevant pentru Moldova.

³³ https://www.un.org/en/events/pastevents/millennium_summit.shtml

³⁴ Declarația mileniului, <https://undocs.org/A/RES/55/2>

³⁵ <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio2012>

³⁶ <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

Figura 1. Obiectivele de dezvoltare durabilă³⁷

Procesele de achiziții publice care iau în considerare factorii sociali, economici și de mediu sunt capabile să conducă durabilitatea de-a lungul lanțurilor valorice. Acest lucru a fost recunoscut de comunitatea internațională atunci când a inclus un obiectiv privind achizițiile publice durabile în obiectivele de dezvoltare durabilă.

În contextul acestui studiu este relevant de a menționa **Obiectivul 12: Asigurarea unor modele de consum și producție durabile**. Iar ținta 12.7 se concentrează în special pe promovarea „*practicilor de achiziții publice care sunt durabile, în conformitate cu politicile și prioritățile naționale*”.

Am putea aici să menționăm că și alte obiective din ODD au tangențe transversale cu economia durabilă și, implicit, cu domeniul achizițiilor durabile. Spre exemplu: Industrie, inovație și infrastructură – Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației (Obiectivul 9); Energie curată și la prețuri accesibile – Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod sigur, durabil și modern (Obiectivul 7); Acțiune climatică – Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor (Obiectivul 13).

Națiunile Unite (ONU) în Republica Moldova și Guvernul Republicii Moldova au semnat Cadrul de Parteneriat pentru Dezvoltare Durabilă 2018-2022³⁸.

Cadrul de Parteneriat pentru Dezvoltare Durabilă 2018-2022 (CPDD) este un document de planificare strategică pe termen mediu, în care este exprimată clar viziunea și răspunsul colectiv al sistemului Națiunilor Unite pentru prioritățile și activitățile naționale de dezvoltare ce urmează să fie implementate în parteneriat cu Guvernul Republicii Moldova și în strânsă cooperare cu partenerii internaționali și naționali și cu societatea civilă pe parcursul întregii perioade. Direcția strategică și viziunea CPDD sunt pe deplin aliniate la prioritățile și aspirațiile naționale de dezvoltare.

³⁷ <https://www.md.undp.org/content/moldova/en/home/sustainable-development-goals.html>

³⁸ <https://www.undp.org/content/dam/moldova/docs/Legal%20Framework/UNDAF%20Moldova%20RO.pdf>

Domeniile se focusează pe:

- ⇒ guvernare, drepturile omului și egalitatea de gen;
- ⇒ creșterea economică durabilă, incluzivă și echitabilă;
- ⇒ durabilitatea și reziliența mediului înconjurător;
- ⇒ dezvoltarea socială incluzivă și echitabilă.

Pentru asigurarea calității procesului și pentru realizarea deplină a rezultatelor planificate, atât Guvernul, cât și agențiile sistemului ONU și-au asumat un șir de angajamente.

Astfel, Guvernul s-a angajat să conducă în comun, prin intermediul Comitetului Comun de coordonare a Cadrului de Parteneriat ONU, Republica Moldova și să susțină procesul de planificare, revizuire și raportare, precum și să abordeze sau să atenueze dificultățile instituționale, de parteneriat sau logistice care pot împiedica realizarea rezultatelor planificate.

Republica Moldova, fiind o țară cu venituri medii, s-a angajat să susțină eforturile agențiilor sistemului ONU de a colecta fondurile necesare pentru a satisface nevoile CPDD și s-a angajat să coopereze cu agențiile sistemului ONU. Iar, agențiile sistemului ONU au reiterat dorința de a crea parteneriate, de a contribui la rezultate și strategii, oferirea de modalitățile de gestionare, de comunicare a progresului, de monitorizare și evaluare.

6. Acordul privind Achizițiile Publice al Organizației Mondiale a Comerțului (OMC)

Acordul privind achizițiile publice (AAP) este unul din acordurile plurilaterale incluse în **Anexa 4** a Acordului privind înființarea Organizației Mondiale a Comerțului (OMC). Până în prezent, la acest Acord au aderat 20 de părți, reprezentând 48 de membrii OMC.

Acordul include și un număr de 36 de observatori, printre care Argentina, Brazilia, Kazahstan, Indonezia, Pakistan, China, Rusia, ultimii doi membrii OMC în proces de aderarea la Acord.

Republica Moldova a aderat la Acordul privind achizițiile publice și la Acordul privind achizițiile publice modificat prin Protocolul de modificare a acestuia prin Legea nr. 125 din 02.06.2016³⁹. Este necesar de menționat că, la momentul aderării Republicii Moldova, legislația primară în domeniul achizițiilor publice era Legea privind achizițiile publice nr. 96-XVI din 13 aprilie 2007.

AAP stabilește cadrul legal al drepturilor și obligațiilor Părților în ceea ce privește legislația, procedurile și bunele practici utilizate în domeniul achizițiilor publice, precum și modalitățile de soluționare a contestațiilor.

În anexele AAP sunt prevăzute, pentru fiecare membru în parte, inclusiv pentru Republica Moldova, entitățile guvernamentale abilitate să efectueze aceste operațiuni, precum și categoriile de bunuri, servicii și lucrări de construcții care intră sub incidența Acordului.

Primul Acord privind achizițiile publice a fost adoptat la finalul Runderi Tokyo și a intrat în vigoare pe 1 ianuarie 1981. Ulterior, în cadrul Runderi Uruguay și apoi în paralel cu Runda Doha, acest Acord a fost revizuit de două ori, cea mai recentă versiune a AAP intrând în vigoare la data de 6 aprilie 2014.

Printre noutățile aduse de noul text al Acordului se numără standarde privind utilizarea mijloacelor electronice în domeniul achizițiilor publice, clauze referitoare la prevenirea corupției, consolidarea prevederilor din Acordul inițial legate de **conservarea resurselor naturale și protejarea mediului înconjurător** prin utilizarea unor specificații tehnice adecvate, precum și măsuri tranzitorii mai bune, care să faciliteze aderarea la AAP a țărilor în curs de dezvoltare. De asemenea, în anexele la AAP au fost incluse noi entități guvernamentale abilitate să efectueze aceste operațiuni (ministere și agenții), iar lista cu produsele și serviciile acoperite de acest Acord a fost extinsă.

Principiile care stau la baza AAP sunt tratamentul nediscriminatoriu aplicat tuturor ofertanților, cu respectarea drepturilor speciale oferite țărilor în curs de dezvoltare prin măsuri tranzitorii, transparența procesului de achiziții publice, integritatea și promovarea concurenței loiale.

Esența acestui AAP o constituie asigurarea unui sistem cât mai larg și mai coerent aplicat domeniului achizițiilor publice din țările partenere, de natură să permită o participare nediscriminatorie a operatorilor economici la contractele de achiziție publică din țările membre participante la Acord.

³⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=93379&lang=ro

Conform **art. 1** al AAP, domeniul de aplicare al acordului sunt contractele de achiziții cu o valoare nu mai mică decât pragul relevant, iar entitățile care aplică acest acord sunt diferențiate conform următoarelor anexe:

- **Anexa nr. 1:** Entitățile guvernamentale centrale;
- **Anexa nr. 2:** Entitățile guvernamentale sub-centrale;
- **Anexa nr. 3:** Alte entități.

În același timp, **Anexa nr. 4** specifică serviciile, menționate pozitiv sau negativ, acoperite de AAP, iar **Anexa nr. 5** specifică serviciile de construcție prevăzute de AAP.

Valoarea pragurilor în AAP este stabilită în **Drepturi Speciale de Tragere (DST)**. Pentru convertirea DST în valuta națională a Republicii Moldova, se utilizează rata de schimb actualizată. Spre exemplu, pentru perioada iulie 2016-ianuarie 2017 rata de schimb a constituit 1 DST= 28 MDL⁴⁰.

Tabelul 2. Valoarea pragurilor pentru Republica Moldova, conform AAP

Anexa nr. 1 (DST)			Anexa nr. 2 (DST)			Anexa nr. 3 (DST)		
Bunuri	Servicii	Lucrări	Bunuri	Servicii	Lucrări	Bunuri	Servicii	Lucrări
130 000*	130 000*	5 000 000	200 000*	200 000*	5 000 000	400,000*	400,000*	5 000 000

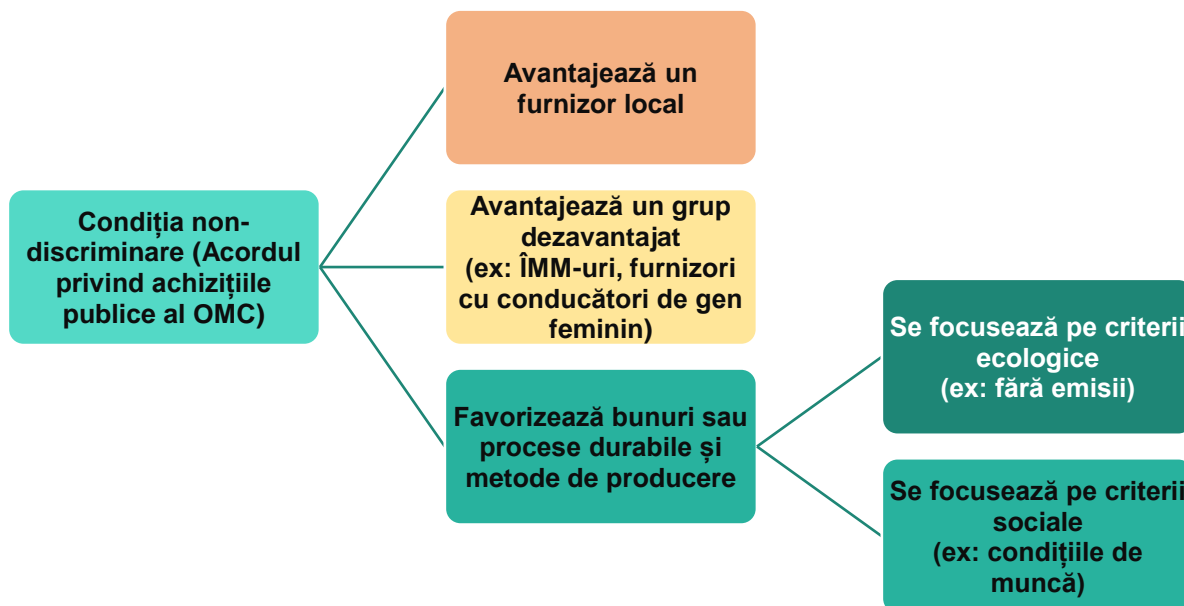
*Valoarea pragurilor privind bunurile și serviciile este supusă unei perioade de tranziție **de doi ani**.
 Valoarea pragurilor pentru bunuri și servicii este de:
Anexa 1: I an – 300 000 DST, al II-lea an – 200 000 DST
Anexa 2: I an – 400 000 DST, al II-lea an – 300 000 DST
Anexa 3: I an – 600 000 DST, al II-lea an – 500 000 DST

Pentru a cartografia elementele de durabilitate incluse în acord este necesar de menționat următoarele:

Art. IV. Principii generale – Non-discriminare ”În ceea ce privește orice măsură privind achizițiile acoperite, fiecare parte, inclusiv entitățile contractante, acordă imediat și necondiționat bunurilor și serviciilor oricărei altei părți și furnizorilor oricărei alte părți, care oferă bunurile sau serviciile oricărei părți, **un tratament nu mai puțin favorabil decât tratamentul pe care partea, inclusiv entitățile contractante ale acesteia**”.

⁴⁰ <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=q:/PLURI/GPA/W336A12.pdf&Open=True>

Figura 2. Interpretarea criteriului non-discriminare în APP al OMC

Art. VII. Calificarea furnizorilor – În procesul calificării furnizorilor, entitățile nu vor discrimina furnizorii altor Părți sau furnizorii autohtoni și furnizorii altor Părți

- **lit. c)** "Procesul și timpul necesar pentru calificarea furnizorilor nu va fi folosit pentru a ține furnizorii altor Părți în afara listei furnizorilor sau exclude analiza lor pentru o anumită achiziție intenționată. Entitățile vor recunoaște în calitate de furnizori calificați pe acei furnizori autohtoni sau furnizorii ai altor Părți care corespund condițiilor de participare la o anumită achiziție preconizată. Furnizorii care solicită să participe la o anumită achiziție preconizată, care încă nu pot fi calificați, vor fi de asemenea luați în considerare, cu condiția existenței unei perioade suficiente de timp pentru finalizarea procedurii de calificare";
- **lit. d)** "Entitățile care mențin listele permanente ale furnizorilor calificați vor asigura ca furnizorii să poată solicita calificarea în orice moment de timp; și ca toți furnizorii calificați care o solicită să fie incluși în liste într-o perioadă de timp rezonabil de scurtă".

Art. X. Specificații tehnice și documentația de licitație

- **al. (2)** "În prescrierea specificațiilor tehnice pentru bunurile sau serviciile procurate, o entitate contractantă, după caz, va":
 - **lit. a)** "prevedea specificația tehnică în ceea ce privește cerințele de performanță și funcționalitate, și nu caracteristicile descriptive sau de proiectare"; și
 - **lit. b)** "baza specificațiile tehnice pe standardele internaționale, dacă acestea există; în caz contrar, pe reglementările tehnice naționale, standarde naționale recunoscute sau coduri în construcție";

- **al. (6)** "Pentru mai multă siguranță, o parte, inclusiv entitățile contractante ale acesteia, pot, în conformitate cu prezentul articol, elabora, adopta sau aplica **specificații tehnice pentru a promova conservarea resurselor naturale sau pentru a proteja mediul înconjurător**";
- **al. (9)** "Criteriile de evaluare stabilite în anunțul achizițiilor publice destinate sau în documentația de licitație pot include, printre altele, prețurile și alți **factori de cost**, de calitate, valoarea tehnică, **caracteristicile de mediu** și condițiile de livrare".

Alte prevederi ale Acordului privind achizițiile publice al OMC, care fac referință la durabilitatea procesului de achiziții publice, sunt:

Art. XV. Tratatamentul ofertelor și atribuirea contractelor

- **al. (5)** "Cu excepția cazului în care entitatea contractantă stabilește că nu este în interesul public să atribuie un contract, entitatea va atribui contractul furnizorului pe care entitatea l-a determinat ca fiind capabil să îndeplinească termenii contractului și, bazat exclusiv pe criteriile de evaluare specificate în anunțurile și documentația de licitație, care a prezentat:
 - **lit. a)** "oferta cea mai avantajoasă"; sau
 - **lit. b)** "în cazul în care prețul este singurul criteriu, cel mai mic preț".

7. Exemple de bune practici (achiziții verzi, promovarea și/sau creșterea incluziunii sociale etc.)

În vederea promovării achizițiilor durabile, ne propunem să prezentăm câteva exemple cu privire la **achizițiile verzi**, prin integrarea cerințelor de natură ecologică în cadrul procedurilor de achiziție publică. Cu siguranță, criteriile de sustenabilitate pot fi definite în multiple moduri. Cele mai populare criterii sustenabile sunt:

1. Schimbări climatice / emisii de CO₂;
2. Calitatea aerului și a apei;
3. Utilizarea resurselor și gestiunea deșeurilor.

Principala problemă în utilizarea criteriilor sustenabili în procesul de achiziții publice îl reprezintă cuantificarea acestora în perioada de elaborare a documentației de atribuire și evaluării ofertelor. În continuare sunt prezentate câteva exemple de stabilire a criteriilor sustenabile.

Eticheta ecologică a Uniunii Europene

Lansată în 1992, eticheta ecologică a Uniunii Europene (UE) este un instrument de pionierat al economiei circulare. Timp de un sfert de secol, criteriile stricte ale etichetei au sprijinit modelele durabile de producție și consum. Produsele care poartă eticheta ecologică a UE au un impact mai mic asupra mediului și contribuie la dezvoltarea durabilă pe toată durata ciclului lor de viață, fiind eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor, durabile și reparabile. Mulțumită criteriilor ecologice transparente, consumatorii pot face alegeri în cunoștință de cauză, fără compromisuri în ceea ce privește calitatea produselor.

Figura 3. Exemplu de etichetă ecologică

Odată cu adoptarea unui pachet ambițios privind economia circulară de către Comisia Europeană în decembrie 2015, instrumentele de sustenabilitate, precum eticheta ecologică a UE, au devenit din ce în ce mai importante.

Un element-cheie al legislației este promovarea unor produse mai ecologice pe piață și sprijinirea programelor de recuperare și reciclare. Reducerea impactului asupra mediului prin utilizarea în condiții de siguranță a substanțelor chimice, prin recuperarea și reciclarea ambalajelor și prin aprovizionarea durabilă stă la baza programului UE de etichetare ecologică.

Aproximativ 40 000 de produse poartă această etichetă, care și-a dovedit valoarea ca instrument de sustenabilitate esențial în tranziția spre o economie circulară. Țările care dețin cele mai multe licențe pentru eticheta ecologică a UE sunt Franța (26 %), Italia (18 %) și Germania (12 %) ⁴¹.

⁴¹ https://europa.eu/youreurope/business/product-requirements/labels-markings/ecolabel/index_ro.htm

Promovarea și realizarea de achiziții verzi depinde de atitudinea autorităților contractante, cărora le revine atribuția de a defini obiectul contractului ce urmează a fi atribuit. Astfel, atunci când definesc obiectul unui contract, de produse, autoritățile contractante au libertatea să aleagă ce doresc să achiziționeze, adăugând cerințelor privind funcționalitatea, calitatea, termenul de livrare, și aspecte de mediu, cu condiția de a nu distorsiona piața prin limitarea sau împiedicarea accesului operatorilor economici.

Înainte de elaborarea specificațiilor tehnice, recomandăm realizarea unei consultări prealabile a pieței pentru a identifica profilul de mediu al potențialilor furnizori, chestionând participanții în scopul de a evalua anticipat performanțele de mediu ale pieții specifice.

Pe de altă parte, apreciem că o abordare diferențiată în ceea ce privește integrarea criteriilor de mediu în funcție de valoarea contractului de produse, respectiv doar pentru cele care depășesc anumite praguri de achiziții publice, este de natură să limiteze oportunitățile de protecție a mediului, întrucât fiecare autoritate contractantă poate juca un rol în conservarea mediului.

Bunuri alimentare ecologice

Termenul de „produs ecologic” este de importanță generică, fiind similar cu „organic” sau „bio”. „Ecologic” este, totuși, un termen protejat de lege în Uniunea Europeană, și anume articolul 2 din Regulamentul (CEE) nr. 2092/91 din 24 iunie 1991⁴² *privind producția ecologică a produselor agricole și indicarea acestora pe produsele agricole și alimentare*, și modificările sale ulterioare. Începând cu 1 ianuarie 2009, Regulamentul nr. 2092/91 a fost abrogat, iar activitatea de agricultură ecologică va fi conformă cu Regulamentul Consiliului (CE) nr. 834/2007 din 28 iunie 2007⁴³ *privind producția ecologică și etichetarea produselor ecologice*. În 30 mai 2018 s-a adoptat Regulamentul (UE) 2018/848 al Parlamentului European și al Consiliului *privind producția ecologică și etichetarea produselor ecologice*⁴⁴ și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 834/2007 al Consiliului. Acesta din urmă se aplică de la 1 ianuarie 2021.

Figura 4. Exemplu de etichetă pentru produse ecologice

Rolul sistemului de agricultură ecologică este de a produce hrană mai curată, mai potrivită metabolismului uman, în deplină corelație cu conservarea și dezvoltarea mediului. Unul dintre principalele scopuri ale agriculturii ecologice este producerea de produse agroalimentare proaspete și autentice, care să respecte factorii naturali și de mediu. Producția ecologică, în sensul juridic al dreptului național este incompatibilă cu utilizarea îngrășămintelor, pesticidelor de sinteză, hormonilor, a stimulatorilor și regulatorilor de creștere, antibioticilor și altor produse dăunătoare în conformitate cu regulile de producție ecologică stabilite în UE. Organismele modificate genetic și subprodusele lor sunt, la rândul lor, interzise în producția ecologică. La etapa de procesare a alimentelor se interzice folosirea aditivilor alimentari, a substanțelor complementare și a substanțelor chimice de sinteză, pentru prepararea alimentelor ecologice.

⁴² <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1991R2092:20080514:RO:PDF>

⁴³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:32007R0834>

⁴⁴ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2018.150.01.0001.01.ENG

Obiectivele, principiile și normele aplicabile producției ecologice sunt cuprinse în legislația comunitară din acest domeniu. Aceste norme, alături de definirea metodei de producție în sectorul de producție vegetală, animalieră și de acvacultură, reglementează și următoarele aspecte legate de sistemul de agricultură ecologică: procesarea, etichetarea, comerțul, importul, inspecția și certificarea.

Prevederile privind etichetarea produselor obținute din agricultura ecologică, stabilite în Regulamentul (UE) nr. 848/2018 al Parlamentului European și al Consiliului privind producția ecologică și etichetarea produselor ecologice, Regulamentul (CE) nr. 834/2007 al Consiliului și în Regulamentul (CE) nr. 889/2008 al Comisiei de stabilire a normelor de aplicare a Regulamentului (CE) nr. 834/2007 sunt foarte precise și au în vedere oferirea încrederii depline a consumatorilor în produsele ecologice, ca produse obținute și certificate în conformitate cu reguli stricte de producție, procesare, inspecție și certificare.

În Republica Moldova, produsele ecologice sunt certificate conform Regulamentului privind utilizarea mărcii naționale „Agricultura Ecologică – Republica Moldova”, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 884 din 22.10.2014⁴⁵. Marca națională „Agricultura Ecologică – Republica Moldova” este un semn oficial, care confirmă faptul că procesul de producție este controlat de organismele de inspecție și certificare, și garantează că produsul este obținut conform exigențelor și principiilor agriculturii ecologice.

În cadrul achizițiilor publice, autoritățile implicate pot solicita ca acele criterii care stau la baza unei anumite etichete ecologice să fie respectate și ca eticheta ecologică să poată fi folosită ca o formă de dovadă a conformității. Acestea nu pot solicita, însă, ca produsul să dețină o etichetă ecologică. Mai mult, autoritățile implicate în achizițiile publice pot utiliza numai criteriile aferente etichetelor ecologice care se referă la caracteristicile produsului sau la procesele de producție, și nu criteriile care se referă la gestionarea generală a întreprinderii.

În cazul în care în verificarea criteriilor se precizează faptul că pot fi utilizate alte mijloace doveditoare adecvate, acestea pot include un dosar tehnic din partea producătorului, un raport de testare din partea unui organism recunoscut sau alte dovezi relevante. Autoritatea contractantă va trebui să decidă pentru fiecare caz în parte dacă dovada depusă poate fi considerată adecvată din punct de vedere tehnic sau juridic.

Totodată, pentru promovarea achizițiilor durabile este necesar de sporit ponderea în procesului de achiziții publice a **factorilor de evaluare cu impact în promovarea și/sau creșterea incluziunii sociale**.

Principalele obiective pentru asigurarea creșterii incluzive sunt axate social: promovarea ocupării forței de muncă și sprijinirea mobilității forței de muncă; promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei; investiții în educație, abilități și învățare pe tot parcursul vieții; și îmbunătățirea capacității instituționale și o administrație publică eficientă. Însă, definirea exactă a ”considerentelor sociale” nu este prezentă în legislația cu privire la achiziții publice. Acest concept poate fi interpretat prin exemple concludente:

- reducerea șomajului;
- prevenirea utilizării muncii copiilor;
- prevenirea discriminării pe motive de rasă, religie, dizabilitate, sex;
- încurajarea bunelor practici de angajare;

⁴⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114734&lang=ro

- reducerea șomajului local;
- reducerea excluziunii sociale;
- promovarea oportunităților de formare pentru tineri sau defavorizați;
- facilitarea accesului la muncă pentru persoanele cu dizabilități.

În legătură cu considerentele de ordin social, Directiva 2014/24/UE privind achizițiile publice clarifică modul în care autoritățile contractante pot contribui la promovarea creșterii incluzive, asigurându-se în același timp că pot obține cea mai bună valoare pentru bani pentru contractele lor.

În primul rând, directiva stabilește o obligație generală pentru toate statele membre de a lua măsurile adecvate pentru a se asigura că, în executarea contractelor publice, operatorii economici respectă obligațiile din domeniul dreptului social și al muncii. Această obligație are ca scop asigurarea unei integrări adecvate a cerințelor sociale și de muncă în procedurile de achiziții publice. Obligațiile ce trebuie respectate sunt cele aplicabile în cazul execuției de lucrări sau prestării de servicii și care rezultă din legi, reglementări și decizii, atât la nivel național, cât și la nivelul Uniunii Europene.

Controlul respectării dispozițiilor de drept social și al muncii poate fi efectuat în toate etapele relevante ale procedurii de achiziție:

- când se aplică principiile generale care reglementează alegerea participanților și atribuirea contractelor;
- când se aplică criteriile de excludere;
- când se aplică dispozițiile privind propunerile financiare aparent neobișnuit de scăzute.

În al doilea rând, directiva conține câteva dispoziții-cheie care se referă în mod specific la modalitățile de încorporare a considerațiilor sociale în procesul de achiziții pentru a promova obiectivele creșterii incluzive:

Atribuirea de contracte rezervate în contextul programelor de angajare protejată: ocuparea forței de muncă contribuie la integrarea în societate, acestea devenind elemente-cheie în garantarea egalității de șanse pentru toți. În acest context, statelor membre le este permis să încheie „contracte rezervate”, executate de către ateliere protejate și operatori economici care au ca principal obiectiv integrarea socială și profesională a persoanelor cu dizabilități sau defavorizate (de exemplu, șomeri, membri ai minorităților defavorizate sau grupuri marginalizate social); sau în contextul programelor de angajare protejată, cu condiția ca cel puțin 30 % dintre angajații atelierelor, operatorilor sau programelor economice să fie lucrători cu dizabilități sau dezavantajați.

Elaborarea specificațiilor tehnice în legătură cu criteriile de accesibilitate pentru persoanele cu dizabilități: pentru toate achizițiile destinate utilizării de către persoane fizice, autoritățile contractante ar trebui, cu excepția cazurilor justificate în mod corespunzător, să stabilească specificații tehnice astfel încât să ia în considerare, de exemplu, criteriile de accesibilitate pentru persoane cu dizabilități sau modele destinate tuturor utilizatorilor.

Stabilirea criteriului de atribuire și a factorilor de evaluare. Atunci când prețul este unicul criteriu de atribuire, nu este adecvată includerea de cerințe specifice referitoare la considerente sociale. De aceea, în contextul celui mai bun raport calitate/preț, legislația

stabilește o listă neexhaustivă de factori, pe care o autoritate contractantă își poate baza atribuirea celei mai avantajoase oferte din punct de vedere economic. Această listă de factori de evaluare se referă, în mod specific, și la „caracteristicile sociale”, cu condiția ca aceștia să fie în legătură cu obiectul contractului și să nu ofere autorității contractante o libertate de apreciere nelimitată.

De exemplu, autoritățile contractante pot stabili condiții referitoare la considerente sociale, cum ar fi:

- recrutarea mai multor persoane cu handicap decât este necesar în conformitate cu legislația națională;
- angajarea persoanelor care întâmpină o anumită dificultate de integrare.

Condiții pentru executarea contractelor. Dincolo de responsabilitățile ce le revin operatorilor economici din perspectiva legală în dezvoltarea sustenabilă și durabilă a societății, autoritățile contractante pot stabili condiții sociale speciale legate de executarea contractului, cu condiția ca aceste condiții să fie legate de obiectul contractului și să fie precizate în documentele de atribuire.

În conformitate cu jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE), condițiile care guvernează executarea unui contract de produse pot fi legate și de furnizarea sau utilizarea produselor de comerț echitabil. Criteriile și condițiile referitoare la comerț și condițiile acestuia se pot referi, de exemplu, la originea comerțului echitabil a produsului în cauză și includ cerința de a plăti un preț minim și o primă de preț producătorilor. Prin această abordare transpusă în clauze contractelor specifice, autoritățile contractante pot sprijini aplicarea măsurilor pentru promovarea egalității femeilor și bărbaților la locul de muncă, a participării sporite a femeilor pe piața muncii și a reconcilierii muncii cu viața privată.

Drept exemple de principii de bază ale comerțului echitabil (fair trade) pot servi:

- ⇒ **Plata unui preț corect:** Producătorii primesc un preț corect, acoperind costul producției, costul unui trai decent și al unui profit rezonabil;
- ⇒ **Interzicerea muncii prestate de copii:** Este interzisă orice formă a acesteia – mai ales când dăunează educației copiilor sau sănătății lor fizice și dezvoltării mentale;
- ⇒ **Condiții de muncă decente:** Muncitorii de pe plantații, din ferme, fabrici de procesare și din alte afaceri primesc salarii suficiente pentru traiul zilnic și lucrează în condiții sigure și decente;
- ⇒ **Dezvoltarea comunităților locale:** O parte semnificativă din banii din comerțul echitabil sunt investiți în proiecte de dezvoltare în comunitățile de producători. Aceste proiecte includ aprovizionarea cu apă de băut, construirea de drumuri, utilități în educație și în sănătate, costurile pentru educație sau pregătirea vocațională, microfinanțări, sănătate ș.a.;
- ⇒ **Sustenabilitatea mediului:** Agrochimicalele periculoase și organismele modificate genetic sunt excluse de la produsele certificate Fairtrade. În plus, sunt susținute tehnicile de producție care protejează ecosisteme valoroase și sănătatea producătorilor și a consumatorilor

Gestionarea contractelor. O parte importantă a managementului contractului o reprezintă monitorizarea, pentru a se asigura că derularea contractului se realizează

conform celor convenite. Elaborarea atentă a specificațiilor și a condițiilor contractuale pentru încorporarea condițiilor sociale devine o "pierdere de timp" în lipsa clauzelor specifice pentru verificarea de către autoritatea contractantă a respectării acestor cerințe sau a sancțiunilor pentru neîndeplinirea lor. Cât privește respectarea obligațiilor aplicabile în domeniul dreptului social și al muncii, atât de către contractant, cât și de subcontractanții săi, aceasta trebuie să fie asigurată prin acțiuni adecvate de către autoritățile competente, respectiv de Inspectoratul de Stat al Muncii.

În anul 2010 a fost publicat de către Organizația Internațională de Standardizare (ISO) un Ghid care îndrumă spre utilizarea standardului ISO 26000⁴⁶, primul și cel mai răspândit standard internațional pentru responsabilitatea socială din lume. În cei 19 ani de existență, ISO 26000 a devenit unul dintre principalele referențiale pentru implementarea practicilor de responsabilitate socială în orice organizație. Acesta fost adoptat la nivel național în 80 de țări, în mai mult de 20 de limbi, și a fost unul dintre seturile de ghiduri pe care Comisia Europeană și-a construit strategia de responsabilitate socială corporativă (CSR).

⁴⁶ <https://www.iso.org/iso-26000-social-responsibility.html>

8. Concluzii și recomandări

Angajamentele asumate cu privire la achizițiile durabile reflectate în cadrul normativ sunt reflectate detaliat în legislația primară. Astfel, putem să evidențiem prezența aspectelor durabile în Legea nr. 131 din 03.07.2015 cu privire la achizițiile publice, Legea nr. 74 din 21.05.2020 *privind achizițiile în sectoarele energiei, apei, transporturilor și serviciilor poștale* și Legea Nr. 121 din 05.07.2018 *cu privire la concesiunile de lucrări și concesiunile de servicii*. Totodată, aceste angajamente sunt susținute și de aderarea Republicii Moldova la Acordul privind achizițiile publice al OMC prin Legea nr. 125 din 02.06.2016.

Cadrul normativ în vigoare conține o serie de prevederi cu privire la achizițiile publice durabile. Legislația prevede utilizarea conceptului de ciclu de viață, care cuprinde toate etapele consecutive și/sau interconectate, inclusiv cercetarea și dezvoltarea care urmează a fi efectuate, producția, comercializarea și condițiile acesteia, transportul, utilizarea și întreținerea, pe durata existenței unui bun sau a unei lucrări ori a prestării unui serviciu, de la achiziția materiilor prime sau generarea resurselor până la eliminare, curățarea amplasamentului și încheierea serviciului sau a utilizării. Criteriul de atribuire ce poate fi utilizat reprezintă cel mai scăzut cost și calitate cost.

Astfel, în prim plan se evidențiază factori de evaluare care includ aspecte calitative, de mediu în legătură cu obiectul contractului de achiziție publică. Însă, aceste prevederi nu sunt obligatorii pentru autoritățile contractante, astfel încât acestea aplică discreționar dreptul de a include aceste prevederi. Unul dintre motivele care stau la baza acestor decizii este lipsa instruirii în utilizarea criteriilor de calificare și criteriilor de atribuire pentru achiziții durabile.

Utilizarea criteriilor durabile presupune un efort mai mare din partea autorităților contractante, dar și de instruire practice specifice în materie de achiziții durabile.

În scopul onorării angajamentelor asumate de către Republica Moldova și promovarea achizițiilor publice durabile, recomandăm următoarele:

- ✓ **Includerea în Strategia națională de dezvoltare a sistemului de achiziții publice pentru anii 2021-2024 și planul de implementare a acestuia a acțiunilor ce ar susține achizițiile publice durabile;**
- ✓ **Implementarea conceptului achizițiilor publice în strategiile de dezvoltare instituțională ale autorităților publice;**
- ✓ **Promovarea conceptului de achiziție publică durabilă în rândul autorităților contractante;**
- ✓ **Sporirea capacităților autorităților contractante în utilizarea prevederilor durabile la elaborarea documentației de atribuire, prin instruire specifică;**
- ✓ **Elaborarea materialelor informative și culegeri de bune practici pentru utilizarea criteriilor durabile;**
- ✓ **Elaborarea unui concept uniform de utilizare a criteriilor durabile pe categorii de achiziție pentru bunuri, servicii și lucrări;**
- ✓ **Promovarea utilizării specificațiilor tehnice cu includerea cerințelor durabile și respectarea standardelor de mediu;**
- ✓ **Supervizarea procedurilor-pilot de achiziții publice durabile;**
- ✓ **Elaborarea mecanismului de monitorizare, bazat pe indicatori calitativi și cantitativi.**

Bibliografie

- Acord de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, <https://mfa.gov.md/img/docs/Acordul-de-Asociere-RM-UE.pdf>
- Actul Unic European, 1987, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11986U/TXT&from=EN>
- Agenda de Asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova
- Conceptul de durabilitate în legea achizițiilor publice: reglementare versus aplicare <http://www.viitorul.org/files/library/Conceptul%20de%20durabilitate%20in%20legea%20achizitiilor.pdf>
- Consiliul European și Consiliul UE de-a lungul timpului. Adoptarea deciziilor și legiferarea în cadrul integrării europene, <https://www.consilium.europa.eu/media/29966/qc0415219ron.pdf>
- Declarația de la Summit-ul de la Paris 19-21 octombrie 1972, https://www.cvce.eu/en/obj/statement_from_the_paris_summit_19_to_21_october_1972-en-b1dd3d57-5f31-4796-85c3-cfd2210d6901.html
- Declarația Mileniului, <https://undocs.org/A/RES/55/2>
- Directiva 2004/17/CE, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32004L0017>
- Directiva 2004/18/CE, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX:32004L0018>
- Directiva 2014/24/UE, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32014L0024>
- Directiva 2014/25/UE, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0025>
- Durabilitatea și protecția mediului: componente ale cadrului normativ secundar în achiziții publice, <http://www.viitorul.org/files/library/Durabilitatea%20si%20protectia%20mediului%20cadrul%20leg%20secundar.pdf>
- Evaluarea implementării Acordului de Asociere în domeniul achizițiilor publice, http://www.viitorul.org/files/library/RAPORT%20FINAL%20AA%20ACHIZITII%20PUBLICE_10%20octombrie%202019.pdf
- Igor Boțan, Prevederile Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană. GHID. Chișinău, 2014
- Ion Creangă, Oleseă Bostan. Beneficiile Acordului de Asociere UE – RM. Chișinău, 2015.
- Moldova și Europa. Ghid scurt. Chișinău, 2016
- Noua Strategie a UE pe Dezvoltare Durabilă, <https://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2010117%202006%20INIT>
- Obiectivele de Dezvoltare Durabilă – Manual de referință al sindicatelor privind realizarea Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă ITC, 2017
- Parteneriat global pentru dezvoltare durabilă, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l28015&from=RO>
- Planul Național de Acțiuni pentru Implementarea Acordului de Asociere 2014-2016
- Planul Național de Acțiuni pentru Implementarea Acordului de Asociere 2017-2019
- Planul național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în perioada 2017-2019, aprobat prin HG 1472 din 30 decembrie 2016
- Raport privind progresele înregistrate în realizarea Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în perioada 2017-2019 pe parcursul semestrului I al anului 2018 / 2017 / 2016

- Raportul UE: Republica Moldova a progresat în privința reformelor, dar mai sunt încă multe de făcut, Bruxelles, 5 aprilie 2018
- Restanțe în transpunerea în legislația națională a actelor UE conform Acordului de Asociere RM-UE, Raportul Ministerului Afacerilor Externe și a Integrării Europene
- Strategia de dezvoltare a sistemului de achiziții publice pentru anii 2016-2020 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia pentru anii 2016-2018, http://www.viitorul.org/files/library/web_Rap%20de%20evaluare.%20Strategia%20de%20dezvoltare%20a%20sistemul%20de%20achizitii%20publice.pdf
- Strategia pentru dezvoltare Durabilă, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:I28117&from=RO>
- Tratatul de la Amsterdam, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11997D/TXT&from=RO>
- Tratatul privind Uniunea Europeană <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT>
- Vadim Țurcan, Diana Enachi. Raport de Evaluare: Strategia de dezvoltare a sistemului de achiziții publice pentru anii 2016-2020 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia pentru anii 2016-2018. IDIS “Viitorul”, Chișinău, 2019
- Viorel Pîrvan, Diana Enachi. Raport de Monitorizare: Planul sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul achizițiilor publice pentru anii 2018-2020. IDIS “Viitorul”, Chișinău, 2019
- www.md.undp.org
- <http://ec.europa.eu/>
- <http://lex.justice.md/>
- <http://mf.gov.md/>
- <http://www.legis.md/>
- <http://www.viitorul.org/>
- <https://eeas.europa.eu/>
- <https://eur-lex.europa.eu/>
- <https://sustainabledevelopment.un.org>
- <https://undocs.org>
- <https://www.mfa.gov.md/>
- <https://www.un.org>
- <https://www.undp.org>